

Eindnotitie POV Bigvitaliteit deelproject A ‘Meetbaar maken in de stal’

Projectteam: Jobke van Hout (Royal GD, Sector Varken), Anita Hoofs (Wageningen Livestock Research)

7 februari 2021

1. Achtergrond

In het Werkplan 2019-2020 ‘Bigvitaliteit – goede zorg voor dieren’ wordt een drietal deelprojecten beschreven met de overkoepelende doelstelling: het verbeteren van de bigvitaliteit. Een van deze drie deelprojecten betreft het deelproject ‘Meetbaar maken in de stal’. De doelstelling van dit project zoals beschreven in het Werkplan, is het ontwikkelen van handvatten en toetsen voor varkenshouders, de dierenarts en andere erfbetreders, die ingezet kunnen worden om de uitval van zuigende biggen te verlagen en de kwaliteit van gespeende biggen te verbeteren. De handvatten dienen te bestaan uit meetinstrumenten waarmee door gericht meten (inclusief analyseren) een concrete probleemdefinitie van het betreffende bedrijf vast te stellen zou zijn. Door middel van handelingsperspectieven zou de varkenshouder samen met zijn erfbetreders een SMART handelingsplan kunnen opstellen en uitvoeren. Naast deze werkwijze worden vier aandachtsvelden in het Werkplan beschreven: doodgeboren biggen, uitval zuigende biggen, kwaliteit gespeende biggen en kwaliteit gespeende zeugen.

Gedurende het project was de focusgroep ‘Bigvitaliteit’¹ beschikbaar voor feedback en het in het veld uit testen van ontwikkelde tools/beslisbomen.

2. Doelstelling notitie

De doelstelling van *deze notitie* is om de in 2020 behaalde resultaten van het deelproject ‘Meetbaar maken in de stal’ en aanbevelingen voor het vervolg weer te geven.

3. Resultaat

Het aanvankelijke idee was om een ‘beslisboom’ bigvitaliteit te ontwikkelen die op het bedrijf tot een duidelijke probleemdefinitie leidt per aandachtsveld:

- Doodgeboren biggen (inclusief mummies)
- Uitval zuigende biggen
- Kwaliteit gespeende biggen
- Kwaliteit gespeende zeugen.

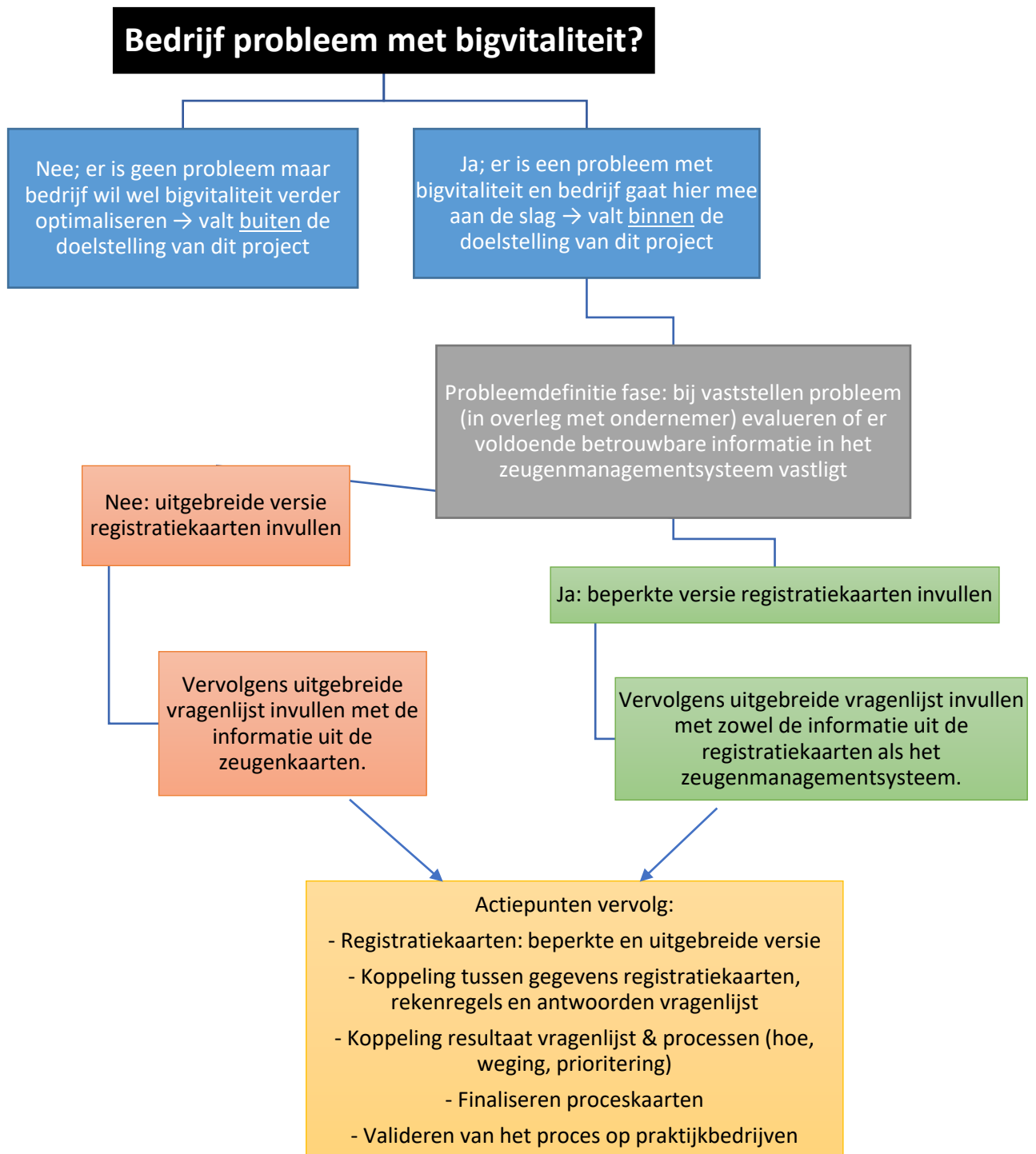
Om vervolgens de koppeling met handelingsperspectieven te maken. Tijdens de uitwerking van het project is in samenwerking met de focusgroep ‘Bigvitaliteit’ een werkwijze ontwikkeld waarbij niet meer sprake is van een ‘beslisboom’/‘beslisbomen’ maar van verschillende stappen inclusief vragenlijsten zoals weergegeven in onderstaande figuur. Daarnaast zijn de aandachtsvelden als volgt herbenoemd:

- Bigoverleving bij geboorte, bestaande uit de sub-aandachtsvelden fris doodgeboren, niet fris doodgeboren, mummies;
- Bigoverleving vanaf geboorte tot spenen, bestaande uit de sub-aandachtsvelden uitval levensdag 1, uitval levensdag 2/3, uitval levensdag 4 tot spenen;

¹ Zie bijlage 1 voor de samenstelling van de focusgroep.

- Uniformiteit biggen bij spenen.
- Conditie zeugen bij spenen.

De wijze waarop het projectteam in samenwerking met de focusgroep tot de uiteindelijke werkwijze om bigvitaliteit op het bedrijf te verbeteren gekomen is, is weergegeven in bijlage 2. Vanwege Covid-19 is het eindresultaat van dit project (de voorliggende notitie inclusief bijlagen) vertraagd opgeleverd.

4. Conclusie en aanbevelingen

De ervaring van het projectteam is dat er bij verschillende sectorpartijen overduidelijk goede wil is om aan verdere verbetering van bigvitaliteit op bedrijven te gaan werken. Belangrijke aandachtspunten die hierbij naar voren komen zijn het enthousiasmeren van de varkenshouders en hun personeel, het verschil tussen probleembedrijven versus gemiddeld of boven gemiddeld goed draaiende bedrijven die 'verder willen verbeteren', de tijd die ondernemer en erfbetreder nodig zullen hebben om concrete stappen in bigvitaliteit te kunnen maken en het gevoel dat het verzamelen van gegevens (echt meten) nog niet in een ieders comfortzone zit. Belangrijk is dat het werken aan bigvitaliteit gestimuleerd en gemotiveerd zodat varkenshouders ermee aan de slag gaan. Een verplichting om aan bigvitaliteit te werken kan averechts werken.

Het proces zoals het projectteam dat opgezet heeft (speerpunt bepalen via probleemdefinitiekaart → informatie verzamelen in de stal en via zeugenmanagementsysteem → vragenlijsten beantwoorden → koppelen met oorzakelijke processen → verbeteren processen m.b.v. 'proceskaarten') is wat betreft de focusgroep akkoord.

Uit de discussies met de focusgroep heeft het projectteam een aantal aanbevelingen opgesteld (zie hierna) en is het aangepaste stroomschema gemaakt zoals hierboven weergegeven.

AANBEVELINGEN:

- Het proces zoals opgezet door het projectteam is primair van toepassing op bedrijven die problemen hebben met bigvitaliteit; op de langere termijn kan ook een werkwijze voor bedrijven die verder willen optimaliseren (maar geen groot probleem hebben) uitgewerkt worden.
- Het verbeteren van bigvitaliteit op een bedrijf kost tijd; het verdient aanbeveling de te ontwikkelen/ontwikkelde tools in de toekomst dusdanig te digitaliseren dat de benodigde tijdsbesteding afneemt.
- Implementatie: ontwikkel een strategie om ondernemers en erfbetreders te stimuleren om met de 'tools' voor het verbeteren van bigvitaliteit aan de slag te gaan. Put hierbij uit eerdere projecten en ervaringen: wat heeft wel gewerkt en wat heeft minder gewerkt? Hoe bereik/motiveer je minder geïnteresseerde ondernemers?
- Ontwerp een 'onderwijsmodule bigvitaliteit' zodat studenten het hele proces op een bedrijf uit gaan werken, data verzamelen en verwerken. Dit vermindert tijdsbesteding van de ondernemer en draagt bij aan verdere praktische scholing van studenten in de varkenshouderij.
- Verken de mogelijkheden om keurmerken zoals het Beter Leven Keurmerk in te zetten als mogelijke motivator voor het uitvoeren van 'meten is weten'.
- Blijf met de focusgroep werken en voeg daarnaast een aantal zeugenhouders toe (mede eindgebruikers).
- Geef ook aandacht aan de niet-probleem bedrijven die wél bigvitaliteit verder willen optimaliseren; bediscussieer ook welke bijdrage dit aan de landelijke verbetering van bigvitaliteit kan leveren.

AANBEVELINGEN:

- Het wordt aanbevolen om in een apart spoor het 'beter en completer in kunnen vullen van zeugenmanagementsysteem' uit te werken. Meer betrouwbare, uniformere en completere vulling maakt een duidelijkere monitoring van bigvitaliteit mogelijk (inclusief eventuele benchmarking). Denk hierbij aan duidelijke definities, de feitelijke vulling van het systeem en het toevoegen van parameters/kengetallen (bijvoorbeeld fris/niet-fris doodgeboren, uniformiteit toom, partusduur).
- Ga in overleg met de fokkerijorganisaties om te bespreken hoe en welke normaalwaarden voor kengetallen beschikbaar kunnen komen om 'meten = weten' resultaten van bedrijven goed af te kunnen zetten tegen kengetallen zoals geboortegewicht, spreiding in tomen etc. Benchmarken binnen zeugenlijnen, niet tussen.
- Splits het proces op: bespaar op de arbeidstijd die in deze pilotfase nodig is om alle gevraagde informatie te verzamelen/de vragen te beantwoorden:
 - o Bepaal betrouwbaarheid & volledigheid van de gegevens in het zeugenmanagementsysteem → goed? Die informatie hoeft dan niet meer met registratiekaarten in de stal verzameld te worden.
 - o Digitaliseer stappen in het proces (antwoordtabel, automatisch door vertalen naar antwoorden op vragen).
 - o Vereenvoudig de vragenlijsten waar mogelijk.
 - o Toekomst: koppeling van gegevens verzamelen met digitale zeugoormerken.
- Besteed aandacht aan duidelijke terugkoppeling en maak de acties/afspraken SMART (met name dit laatste punt is de verantwoordelijkheid van ondernemer en erfbetreders).
- Een goede communicatie naar markt en maatschappij is belangrijk.

Bijlage 1 Samenstelling focusgroep 'Bigvitaliteit'

Ruud Beeks - Denkvit

Edy Bouman - DSM

Ad Heijneman – De Heus

Floortje Herder – Producenten Organisatie Varkenshouderij

Bart Hoeben – Voergroep Zuid

Manon Houben – Royal GD

Arno Joosten – Topigs Norsvin

Miranda Kanters – Varkens Gezondheids Team Zuid

Karien Koenders – Topigs Norsvin en per 1 september 2020 Lintjeshof

Rick Königkramer – Fransen Gerritsen

Arjan Nijbroek – Tönnies Livestock

Otto Offenberg – Next Genetix

Benny ten Thije – SelectPorc

Bijlage 2 Wijze waarop uiteindelijke werkwijze gerealiseerd is

Inleiding

Het aanvankelijke idee was om een 'beslisboom' bigvitaliteit te ontwikkelen die op het bedrijf tot een duidelijke probleemdefinitie leidt per aandachtsveld:

- Doodgeboren biggen (inclusief mummies)
- Uitval zuigende biggen
- Kwaliteit gespeende biggen
- Kwaliteit gespeende zeug.

Om vervolgens de koppeling met handelingsperspectieven te maken. In het begin van het project werd al snel duidelijk dat dit sowieso meerdere 'beslisbomen' zou moeten betreffen (een beslisboom per aandachtsveld). Hiertoe werden de *aandachtsvelden nader gedefinieerd en herbenoemd*:

- Doodgeboorte: werd herbenoemd als Bigoverleving bij geboorte, bestaande uit de sub-aandachtsvelden fris doodgeboren, niet fris doodgeboren, mummies;
- Uitval zuigende biggen: werd herbenoemd als Bigoverleving vanaf geboorte tot spenen, bestaande uit de sub-aandachtsvelden uitval levensdag 1, uitval levensdag 2/3, uitval levensdag 4 tot spenen;
- Kwaliteit gespeende zeug: werd herbenoemd als Conditie zeugen bij spenen.
- Kwaliteit gespeende biggen: werd herbenoemd als Uniformiteit biggen bij spenen.

Vervolgens werd per (sub) aandachtsveld nagegaan welke oorzakelijke factoren vanuit zeug, biggen en omgeving een rol zouden kunnen spelen. Deze oorzakelijke vragen vormden vervolgens de basis voor het opstellen van de beslisbomen om vanuit een probleem via verschillende vragen tot een oorzakelijk proces(sen) met handelingsperspectief (ven)uit te komen. Bij het uitwerken van de beslisbomen bleek het volgende:

- Door de veelheid aan mogelijke oorzaken werden de beslisbomen erg complex om uit te werken en er ontstonden twijfels of dit überhaupt praktisch werkbaar zou zijn;
- Het werd erg lastig om een koppeling met de (mogelijke) oorzakelijke processen in de stal te leggen. Juist het identificeren/selecteren van oorzakelijke processen in de stal is van groot belang om concreet handelingsperspectief aan de varkenshouder en zijn medewerkers/erfbetreders te kunnen bieden.

Daarom werd besloten om de aanpak van het project bij te sturen tot de volgende werkwijze:

Bijgestelde werkwijze – eerste versie

1. Het op het bedrijf vaststellen van het aandachtsveld voor de verbetering van bigvitaliteit:

- a. Verbeteren bigoverleving bij geboorte.
- b. Verbeteren bigoverleving vanaf geboorte tot spenen.
- c. Verbeteren uniformiteit biggen bij spenen.
- d. Verbeteren conditie zeugen bij spenen.

Het maakt niet uit of men aan een speerpunt wil werken vanuit een eigen wens ('intrinsieke motivatie') om te verbeteren of omdat er problemen ervaren worden.

Varkenshouder en zijn adviseurs kiezen het bigvitaliteit speerpunt in overleg.

2. Het scherp neerzetten van de probleemdefinitie (niet alleen 'bigoverleving geboorte' maar 'bigoverleving levensdag één') en het vaststellen van een streefwaarde voor het speerpunt door gebruikt te maken van een beslisboom 'probleemdefinitie' met bijbehorende definitie-

registratiekaart (per aandachtsveld). Wanneer de informatie benodigd in voorgaande stap niet eenduidig uit het zeugenmanagementsysteem naar voren kwam: verzamelen van gegevens in de stal met behulp van de definitieregistratiekaart.

Het project Bigvitaliteit gaat uit van *bedrijfsgebonden* streefwaarden en voorziet niet in harde benchmarkwaarden voor de verschillende speerpunten/probleemdefinities.

3. Het verzamelen van specifieke informatie van zeugen via een vragenlijst en verdiepingsregistratiekaarten tijdens de kraamfase: lijsten en kaarten zijn per aandachtsveld beschikbaar. De informatie voor de verdiepingsregistratiekaart wordt in de stal verzameld. De informatie uit deze kaart wordt gebruikt voor het invullen van de vragenlijst.
 - a. De vragenlijsten beantwoorden varkenshouder en adviseurs gezamenlijk.
 - b. Voor het beantwoorden de volgende informatiebronnen gebruiken: kengetallen (data), resultaten van de verdiepingsregistratiekaarten, informatie uit gezamenlijk overleg varkenshouder – adviseurs.
4. Via de resultaten uit de vragenlijsten een selectie maken van het proces/de processen die waarschijnlijk de oorzaak van het probleem, beschreven in de probleemdefinitie, is/zijn.
5. Per proces is een proceskaart beschikbaar zodat varkenshouder en erfbetreders het resulterende proces kunnen doorlopen (meten/evalueren) en verbeterpunten kunnen concretiseren (handelingsperspectief).

Deze werkwijze werd met de focusgroep 'Bigvitaliteit' besproken (juli 2020) en er werd afgesproken dat het projectteam de beslisbomen, kaarten en vragenlijsten naar de leden van de focusgroep zou sturen zodat de leden na selectie van een aandachtsveld, de tools op een bedrijf zouden kunnen uittesten, tot stap 4. Uit de evaluatie van de bovengenoemde werkwijze in oktober 2020 kwam naar voren dat de focusgroepleden weinig tot geen praktijkervaring opgedaan hadden. Daarnaast gaf men aan de werkwijze te complex te vinden. Daarom werd de werkwijze verder bijgesteld.

Bijgestelde werkwijze – tweede versie

De volgende vereenvoudigen werden doorgevoerd:

- Het aantal sub-aandachtsvelden werd teruggebracht:
 - o Doodgeboorte;
 - o Uitval vanaf geboorte t/m levensdag 4;
 - o Uitval vanaf levensdag 5 tot spenen;
 - o Conditie zeugen bij spenen;
 - o Uniformiteit biggen bij spenen.
- Het (scherp) neerzetten van de probleemdefinitie werd vereenvoudigd:
 - o Géén beslisboom 'probleemdefinitie' met bijbehorende definitie-registratiekaart.
 - o Wél: één A4 'Keuze speerpunt/probleem' zodat erfbetreder in overleg met de ondernemer, en gebruikmakend van de beschikbare kengetallen uit het zeugenmanagementsysteem, een probleemdefinitie op kan stellen.

Dit resulteerde overall in de volgende werkwijze:

1. Erfbetreder en ondernemer stellen probleemdefinitie op met hulp van de probleemdefinitiekaart 'Keuze speerpunt/probleem', daarbij gebruikmakend van de beschikbare kengetallen uit het zeugenmanagementsysteem.
2. Het verzamelen van specifieke informatie van zeugen via een vragenlijst en registratiekaarten tijdens de kraamfase: lijsten en kaarten zijn per aandachtsveld beschikbaar. De informatie voor de registratiekaarten wordt in de stal verzameld. De informatie uit deze kaarten wordt gebruikt voor het invullen van de vragenlijst.

- a. De vragenlijsten beantwoorden varkenshouder en adviseurs gezamenlijk.
 - b. Voor het beantwoorden de volgende informatiebronnen gebruiken: kengetallen (data), resultaten van de verdiepingsregistratiekaarten, informatie uit gezamenlijk overleg varkenshouder – adviseurs.
3. Via de resultaten uit de vragenlijsten een selectie maken van het proces/de processen die waarschijnlijk de oorzaak van het probleem, beschreven in de probleemdefinitie, is/zijn.
 4. Per proces is een proceskaart beschikbaar zodat varkenshouder en erfbetreders het resulterende proces kunnen doorlopen (meten/evalueren) en verbeterpunten kunnen concretiseren (handelingsperspectief).

De focusgroepleden hebben medio oktober 2020 de aangepaste documenten, passend bij de bovenbeschreven werkwijze, ontvangen en zijn van start gegaan met stap 1 en 2. Uit de evaluatie met de focusgroep in december 2020 kwamen de volgende ervaringen van de focusgroepleden naar voren:

- Pluspunten proces: je creëert focus, terugkoppeling met verbeterpunten mogelijk.
- Minpunten: moeilijk om representatieve steekproef te krijgen, goede terugkoppeling op verbeterpunten is een uitdaging; moet concreet en praktisch zijn en vooral ook: wie volgt de actiepunten, die voortkomen uit de verbeterpunten, op?
- Aandachtspunten: kost veel tijd (4 à 5 uur), mensen moet echt interesse hebben en hoe stimuleer je dat? Zorg voor goed vergelijk van getallen met normaalwaarden (benchmark), goede referentiewaarden (wat is 'te licht' of wat is 'niet uniform'). Let op met vragen die niet altijd meetbaar zijn zoals partusduur in beeld krijgen? Of is het minstens zo belangrijk om te kijken wanneer de zeugen biggen (90% 's nachts?).
- Wat leer je méér uit de informatie van de registratiekaarten dan wanneer je alleen naar de gegevens in het zeugenmanagementsysteem kijkt? Nota bene: de focusgroep heeft in de bijeenkomst van 9 juli 2020 juist afgesproken om in de stal informatie te gaan verzamelen omdat zeugenmanagementsystemen vaak onvoldoende (betrouwbare) informatie bevatten.
- Is het mogelijk de resultaten meer visueel (figuren, plaatjes) weer te geven?
- De probleemdefinitiekaart is nu veel korter en beter werkbaar. Functioneert zo goed.
- Registratiekaarten: het automatisch berekenen van antwoorden vanuit ingevulde gegevens zou al schelen.
- De rol van de erfbetreder (wijzen op bestaand van de lijsten, initiator; de ondernemer zal in eerste instantie niet zelf met de vraag komen om 'meten is weten' uit te gaan voeren) en het delen van succesverhalen (als tool om minder/niet gemotiveerde bedrijven met hoge uitval mee te krijgen). Speerpunt bepalen is goed te doen, mits kengetallen goed bijgehouden worden.
- Bij doodgeboorte meer aandacht geven aan conditie/spek/gewicht zeug: niet alleen aandacht voor onder conditie maar juist ook voor over conditie.